

Izhaja vsako drugo soboto.
Naročnina: 5 Din četrtletno, 10 Din
polletno.

DELO

Uredništvo: Ljubljana, Šelenburgova
ulica 7/II. — Upravništvo: Ljubljana,
Prešernova ulica 54.

Naša načela in cilji

Referat tovariša oblasnega poslanca Ivana Tavčarja na kongresu Narodno-strokovne zveze.

Na kongresu Narodne strokovne zveze je podal obl. posl. tov. Ivan Tavčar sledeče zanimivo poročilo o načelih in ciljih narodnega delavstva v njegovem bodočem delovanju:

Mizerne mezdne razmere, prekomerno izrabljanje delovnih moči, draginja življenjskih potrebščin, socialna in gospodarska brezpravnost v delavnicah in javnih zastopstvih, razpusti socialnih ustanov, omalovaževanje delavske zaščite, strankarsko izigravanje vseh splošnih delavskih interesov — vse to nas sili, da obtožujemo današnjo družbo. Obtožujemo družbo krivice, prizadejane nam delavcem, ki navzlic trdemu delu ne zaslužimo toliko, da bi lahko preživljali sebe in svoje družine.

Kadarkoli izrečemo svoje pravične zahteve, vedno dobimo isti odgovor: ni mogoče! Kakor da bi nam bilo mogoče živeti od zraka in brez oblek ter brez kulturnih potreb. Kakor da bi ravno mi morali životariiti v nezdravih stanovanjih, kakor da bi morali stradati naši otroci!

Morali zato, da je lahko buržuazna kasta zakopana v izobilju in bogastvu, katerega so ustvarile naše žuljave roke za vse človeštvo in ne samo za nekatero zajedavce današnje družbe.

Gospodarska kriza onemogoča izboljšanje delavskega položaja, zatrjujejo tisti, ki bi nas radi tolažili z boljšo prihodnostjo. Vidimo pa, da ni nikjer prave nobene resne volje, odpraviti morečo krizo, ki nam izpodjeda nade na obilnejši kos vsakdanjega kruha. Gospodarska kriza je res vedno večja! Kar pogledamo, kako velika je brezposelnost in koliko štejejo armade naših delavcev, ki so odšle v tujino za zaslužkom.

Država ni le nacionalna in kulturna zajednica svobodnega naroda, ampak je tudi gospodarska in socialna organizacija. Brez gospodarskega in socialnega blagostanja ni nacionalne svobode in kulturnega napredka. Vse je ozko zvezano med seboj; eno brez drugega ne more biti! In prav socialni in gospodarski del naše državne organizacije sta najšibkejša.

Vzrokov za to je več.

Stagnacija industrije, obrti in trgovine je posledica nekonsolidiranih razmer v državi. Ne trdimo, da se po prevratu niso prav nič izboljšale naše gospodarske razmere, vendar pa je gotovo, da se niti od daleč nismo približali razmahu gospodarstva n. pr. v državah, ki so bile po prevratu v mogoče še neugodnejšem položaju, kakor naša država. Nedvomno je naša država bogata na naravnih zakladih in prav tako je gotovo, da imamo na razpolago dovolj delovnih moči. Navzlic tem ugodnim predpogojem pa propada naše gospodarstvo vsled tega, ker imamo gnilo državno upravo. Korupcija in nezmožnost so tipični znaki naše vrhovne državne uprave.

Država se še vedno zvija v svojih porodnih krčih. Po desetih letih lastne države še vedno razpravljamo o osnovnih temeljih državne ureditve. Srbijski hegemonizem zavira mirni razvoj in napredek gospodarskega življenja. Posebno v prečanskih krajih razpadajo gospodarstva, uboštvo se širi, z uboštvom nezadovoljstvo in z nezadovoljstvom odpor proti krivcem vladajočega režima.

Delavno ljudstvo se zaveda, da bo njegov obupni položaj šele takrat boljši, ko prenehajo korupcionistične metode in ko zavlada v državi red in poštenje ter enaka pravica za vse državljane in vse pokrajine. Prav zato smo mi delavci, varujoči svoj eksistenčni inte-

res, v vrstah one bojne fronte prečanskega naroda, ki je napovedal neizprosno in nepopustljivo borbo beograjski čaršiji in njenim klerikalnim priveskom, ki so edini in pravi krivci vse naše bede in trpljenja.

V naprednih zapadnih državah imamo prav tako opravka z velekapitalistično premočjo, kot pri nas. Tamkaj in pri nas izrabljajo velepodjetja delovno moč. Toda nekaj lahko opazim v drugih državah, o čemur pri nas ni ne duha ne sluha: da imajo delodajalci spoštovanje pred delavci, da upoštevajo socialno miselnost in da vsaj v neki meri ne rujejo proti delavskemu pravu, ki je mednarodno priznано. Pri nas pa vlada v pridobitnih krogih absolutna zakrknjenost in njihova miselnost ne sega preko ozkih domačih plotov. Našim pridobitnim krogom je glavni cilj: izrabiti delovno moč do skrajnosti, ne meneč se, ali pod težkim delom delavec omaga in propade. Surova sila zmaga nad delovnim človekom. Pri tem pa kapitalistični režim ne pomisli, da ubija produkcijo ravno vsled tega, ker ubija delavstvo. Ako se dokazuje, da je produkcijska zmožnost našega delavstva manjša od delavstva v tujih industrijskih državah, potem je vzrok ta, da so mezdni in socialni pogoji našega delavstva pod normalo. Za zvišanje produktivne sile je potrebno veselje do dela. To pa se ne doseže z bičem, s stradanjem in z omalovaževanjem najprimitivnejših človeških pravic.

Nadaljna naša težnja je torej, da pri pomoremo socialni miselnosti do veljave v vsem našem gospodarskem ustroju, zavedajoč se pri tem, da je pogoj za zdravi razvoj naroda predvsem zdrava delovna moč. Brez nje je gospodarsko življenje naroda — stavba na trilih temeljih. Beraško, pravno in fizično degenerirano delavstvo ni sposobno dvigniti razvoja države in s tem blagostanja vseh, ki tvorijo to državo.

Delavstvo se mora zavedati, da se bo moralo za svoje pravice bojevati, za kar je treba, da se strokovno organizira in s svojo organizirano močjo vpliva tudi na gospodarsko, socialno in kulturno politiko v državi. Strokovna organizacija je torej bojna organizacija, zagovornica, zaščitnica in pobornica delavskih interesov. Brez strokovnih organizacij delavstvo ne bo doseglo svojih pravic, kajti zastoj bi pričakovali, da bi se brez našega organiziranega pritiska kapitalistični razred iz lastnega nagiba odrekel svojemu privilegiranimu položaju.

Vi, delavci, ki že desetletja vodite strokovno borbo, vršite veliko apostolsko delo. Občudovanja vredna je vaša požrtvovalnost tem bolj, ker je nesebična, vedno usmerjena za splošnost, ne mogoče za trenutni uspeh, ampak za preobrazitev vsega družabnega sistema, ki naj na pravičnejši podlagi zagotovi za vse čase delavstvu trajno boljše razmere.

Akcije za izboljšanje delavskega položaja pa ne morejo ostati le v okviru ene strokovne organizacije. Uvidevamo potrebo, da je za izvojevanje določenih socialnih in gospodarskih teženj delavstva potrebna solidarnost vseh, ki imajo isti cilj. Izrekamo se iskreno pripravljeni sodelovati tudi z organizacijami, ki so idejno različne od naših. Kakor se delodajalci brez razlike na idejno pripadnost združujejo v borbi proti delavstvu, tako je tudi delavstva dolžna, da skupno nastopa proti skupnemu sovražniku. Želimo le, da skupne akcije delavstva ne izrablja nobena organizacija v ožje organizatorne svrhe

in da nihče ne postavlja skupnih zahtev delavstva v isto vrsto z nečednim demagoškim obiležjem. Delavska borba je presveta in prerisna, da bi lahko premesla nelojalno izigravanje ene strokovne organizacije proti drugi.

Ko smo ustanovili svojo strokovno organizacijo pred dvajsetimi leti, smo dali že v njenem nazivu nacionalni opovdarek. Saj so bila za nas socialna vprašanja obenem tudi narodna vprašanja. V nacionalizmu smo našli ogromno vrelo moralne sile in velikih krepostih in zato smo in ostanemo nacionalisti — nas je učil Vaclav Klofač. Videli smo bedo svojega naroda in hoteli smo pomagati predvsem in v prvi vrsti svojemu narodu. Odklanjali smo šovinistični nacionalizem, lažljivo rodoljubarsko narodnjaštvo in smatrali smo narodnost za kulturni program, da z delom kulturno vsposobimo narod za izvajanje gospodarskega socializma. «Narod je most k človečanstvu», pravi Masaryk. Naša narodnost je socialna, je etična narodnost, humaniteta, pravičnost, poštenost. Ljubezen do svoje zemlje, jezika in ljudstva je studenec, kjer črpamo moč za izvedbo svojega socialističnega programa.

Zavedamo se, da mora nacionalni in politični svobodi slediti tudi gospodarska svoboda posameznika. Obstoječi gospodarski red sloni na izkoriščanju socialno šibkejših in jih drži potom meznega sistema v stalni odvisnosti in gospodarski nevarnosti. Naš cilj je socializacija vseh produktivnih sredstev, celega gospodarstva, da ne bo imel delavec na uspehu dela samo materijalni, ampak tudi etični interes. Vendar pa ni socializacija gospodarstva samo ekonomski problem bodočnosti, ampak predvsem etični in kulturni. Klofač je postavil geslo: «Večja izobrazba in boljši človek! Brez revolucije sre ni socialne revolucije!» Samo moralno močjo in visoko kvalificirano delavstvo bo usposobljeno izvesti socializacijo produktivnih sredstev. Novo boljšo družbo dosežemo samo z novim boljšim človekom.

Naša strokovna organizacija je izražata predstavnik delavcev. Kakor smo že povdarili, polagamo veliko važnost na kulturno in strokovno povzdigo delavstva. Poleg tega pa vrši naša organizacija najdoslednejši boj za gospodarske in socialne interese delavstva. Naravno je, da prihajamo s tem v konflikt s posamezniki in organiziranimi skupinami onih lastnikov produkcijskih sredstev, ki ne uvidevajo zahtev delavstva. Nastane interesni boj dveh nasprotujočih si skupin.

Smoter boja je gotovo, da zmaga eden in prodre na celi črti. Vendar pa se ne sme pri tem uveljavljati pravica

pesti. Boj se ne sme vršiti na način, kot se vodi boj med sovražnimi državami v primeru vojne. V lastni državi in narodu ne dopuščamo, da razplamte razredna nasprotstva tako daleč, da odločnje le egoizem, ki napoveduje boj vseh proti vsem. Vsaj pri vsaki priliki najbolj obsojamo, če se kaže kapitalizem brezobzren in cimičen pri presojanju javnega življenja. Najhujši je kapitalizem takrat, ko je izgubil vsak čut pravice. Takim nemoralnim vzgledom delovno ljudstvo ne sme slediti. Nastopa mora v boju proti izkoriščevalcem oboroženo z višje stoječimi vrednotami. V zmoti je tisti, ki misli, da je vsaka zmaga — zmaga, če je bila tudi pridobljena s surovo silo. Vseh koncev konec je še vedno zmagala objektivnost, razsodnost in absolutna pravica. S temi pripombami pe še ni rečeno, da smo boju proti kapitalističnim izkoriščevalcem popustljivejši od drugih nam sličnih organizacij. Odklanjamo le razredni boj, ki je enak razrednemu sovraštvu in ki je po mnenju marksistov edino sredstvo za doseg pravic proletarijata. Upravičen je interesni boj, v kolikor je samobrambni boj proletarijata, drugače so pa pri socialnem ustvarjanju važnejša od razrednega boja kulturna sredstva, pravstvena povzdiga delavstva, vzgoja narodnega čustvovanja, splošna in strokovna izobrazba.

Masaryk pravi: «Zlo moramo premagati z dobrim. Moramo zavračati vsako nasilje in sicer dosledno, ker drugače ne pridemo naprej. Braniti se moremo in moramo v skrajnem slučaju tudi z železom, toda ogibajmo se aktivnega nasilja in novega nasilja.» In razredni boj sovraštva — je nasilje.

Kako bi izpregovoril zadnjo besedo o naših načelih in ciljih, ako ne bi podarjal še to-le

Naša organizacija je bila ustanovljena na vročih tržaških tleh. Razširila se je nato po Sloveniji. Zibelko naše organizacije je ugrabil pohlepní italijanski imperijalizem. Prizadejal je krivico našemu narodu in delavstvu, ki je del tega naroda. Z današnjega zborovanja pozdravljamo matico naše organizacije, slovenski Trst, biser jadranske obale, z iskreno željo, da bi kmalu prišel čas, ko bo naša organizacija zopet objela zašujene brate — primorske slovenske proletarce. Tej naši iskreni želji se pridružuje še druga, da se naša organizacija razširi preko meja Slovenije še po ostali državi, da močna po organizatorni in idejni sili pristopi k uresničitvi našega cilja: k ustvaritvi slovenske strokovne socialistične vzajemnosti. Vera, da se to mora zgoditi, nam daje danes ob dvajsetletnici naše organizacije največjo vzpodbudo, da gremo po jubilejnih dneh še z večjim zanosom in energijo na novo delo!

Brezbrižnost vlade napram rudarjem

V ministristvu za šume in rude je nekdo na podlagi pooblastila v fin. zakonu 1928/29 izdelal novo uredbo o zavarovanju rudarjev, katera naj stopi v veljavo po odobrenju vlade in ki naj nadomesti sedanjí Žerjavov pravilnik o bratovskih skladnicah. Ta osnutek nove uredbe očitno niso delali strokovnjaki, ker je v vseh pogledih pomanjkljiv, neglede na to, da v meritornem oziru pomeni znatno poslabšanje sedanjega rudarskega zavarovanja. Ta osnutek pa je tudi posebna skrivnost zase. Skrivajo ga in na vpogled so ga dobili le nekateri, najbrže samo taki, ki uveljavljanju ne bodo posebno resno ugovarjali. Delavska zbornica in druga interesna zastopstva delavstva novo uredbo niso dobila na vpogled, da bi ponovno mogle povedati svoje mnenje — in obsoditi popolno brezbriznost poklicanih faktorjev napram rudarjem.

Znano je, da je sedaj veljavna ureditev rudarskega zavarovanja stopila v veljavo s tzv. Žerjavovim pravilnikom dne 1. januarja 1925. Dasi so takrat zabavljali in kritikastri tega pravilnika rastli kakor gobe po dežju, med njimi so bili pridno na delu tudi klerikalci, vendar so od tistega časa minila tri leta, ne da bi se našel eden, ki bi rudarjem dal nekaj boljšega ali vsaj zanesljivejšega. Zabavljali so samo zabavljali, rudarsko zavarovanje pa je med tem propadalo. Šele danes se je nekdo v ministristvu zganil in hoče postati «slaven» s tem, da je izdelal nov pravilnik. Dosedaj smo bili vedno mnenja, da vsaka nova stvar pomeni izboljšanje starega, danes pa moramo s srdom in žalostjo ugotoviti, da ta zadnja uredba predstavlja eno prav najslabših, kakor jih je bilo dosedaj izdelanih. Ona seveda predstavlja tudi znatno in prav ob-

čutno poslabšanje Žerjavovega pravilnika. Tako je dr. Žerjav z rudarji vred moral doživeti, da je mesto boljšega, kar se je vedno zahtevalo, prišlo nekaj veliko slabšega.

Nova uredba je polna tehničnih pomanjklivosti, pravnih nemožnosti, nejasna in v raznih določbah si nasprotujoča. Vidi se, da je uredba delal nekdo, ki ne ve, kaj je zavarovanje, ki ne ve, kako besedilo mora imeti vsak zakon, ki nima pojma o pravni sigurnosti in ki sproti pozablja, kaj je spredaj zapisal. Razume se, da tak zakon povzroča same nejasnosti, večne spore in seveda vse to na škodo delavstva, ako je še predpisano, da se spori morajo izločiti iz pristojnosti sodišča in v drugi stopnji prenesti na ministra samega, ki gotovo sebi ne bo očesa izključil.

Nova uredba v celoti utrjuje popolen vpliv podjetnikov v upravi. Navidezno je uveljavljeno načelo paritetnega zastopstva, vendar je predsedstvo vedno v rokah podjetništva, da ima tako vso oblast v rokah.

Kar je pa glavno in najbolj občutno: uredba sedanje zavarovanje hoče v marsikakem pogledu poslabšati, tako, da rudarji upravičeno pravijo, da raje zavarovanja nočejo, kakor da bi pa priznali tako ureditev svojega zavarovanja. Ne glede na to, da je tudi bolniško in nezgodno zavarovanje v marsičem slabše od splošnega zavarovanja, je pa starostno in invalidno zavarovanje urejeno tako, da je nesprejemljivo. Varstvo pridobljenih pravic je nezadostno urejeno, ker se te pravice varujejo le gotov čas. Tudi ostale določbe, ki direktnega materialnega pomena nimajo, so škodljive in pomenijo napram rudarjem težko krivico.

Staroupokojeanci so pričakovali, da bo nova uredba prinesla izboljšanje njihovega položaja. Prišlo je nasprotno: uredba jim hoče sedanje pokojnine

zmanjšati, ker hoče vse staroupokojenke prevesti v V. kategorijo, tako da bi manskateri dobil manj, kakor pa prejema danes. Poleg tega pa uredba ukinja tudi Pokrajinski pokojninski sklad.

Najtežje v rudarskem zavarovanju je vprašanje sanacije finančnega položaja in vsi vemo, da je brez ureditve tega vprašanja dobro zavarovanje rudarjev nemogoče. Uredba ne predvideva ne dotacije države, niti posebnih prispevkov delodajalcev niti kakih drugih korakov, ki naj bi vsaj malo ublažili težko finančno krizo. Uredba hoče bratovske skladnice sanirati s tem, da hoče od rudarjem prejemati prispevke, odreja jim pa vsako podporo, vsaj tako po stvar dejansko izgledala, ker je nemogoče, da bi rudar po 40 letih službe še dolgo živel. Tako bo rudar plačeval 20 do 25 let, užival bo pokojnino kvečjemu par let in še taki bodo zelo redki. Ali pa, koliko je rudarjev, ki bodo dolgo preko 60 leta starosti živeli? Sedanja ali bolje rečeno »zboljšana« ureditev zavarovanja kratko pomeni: rudarji bodo plačevali, prejeli pa ne bodo ničesar.

Dr. Žerjav se je tudi moral boriti s težavami in z nasprotstvi od strani podjetnikov. Toda on se je odločil in presel vozil. Sedanja vlada in njeni zastopniki in pomočniki, med katere spada tudi SLS, pa poznajo le en izgovor: ni mogoče drugače urediti, mesto, da bi kratkomalo predpisali to, kar smatrajo, da je potrebno. Če bo dr. Gosar imel oziroma le do Trboveljske družbe, nikdar rudarji dobrega zavarovanja imeli ne bodo. Rudarskim podjetjem je predpisati posebne izredne prispevke v svrhu sanacije bratovskih skladnic. Država mora dati svoje subvencije. Edino tu je ključ do rešitve.

Za ureditev rudarskega zavarovanja bo odgovorna SLS; to naj si zapomni, da pozneje ne bo izgovorov.

Čez 6000 rudarjev brez dela

Trbovlje, 18. oktobra.

Obratno vodstvo Trboveljske premogokopne družbe je razglasilo, da se jutri ustavi delo v Zagorju, Trbovljah in Hrasniku. Svoj ukrep utemeljuje družba s tem, da ji uprava državnih železnic za transport premoga ni dala dovolj vagonov na razpolago. Z ustavitvijo dela v rudnikih je čez 6000 delavcev brez zaslužka. Rudarji so strahovito prizadeti! Že sedaj niso mogli živeti s svojimi prejemki! Vse je zadolženo! Otroci so lačni in očetje-rudarji nimajo toliko, da bi se pri svojem težkem delu v redu prehranjevali. Boda bo še hujša, ker z ustavitvijo dela odpadejo še tisti skromni prejemki, katere so imeli rudarji za svoj vsakdanji kruh.

Mogoče je, da prično rudniki še ta teden obratovati. S tem pa še ni vse

popravljen. Delavstvo bo izgubilo za nekaj dni mezde, katerih jim ne nadomesti nihče.

Trboveljska premogokopna družba se zadnja leta poslužuje vedno iste taktike. Ako ne more skleniti z državno železnico dobavne pogodbe — ustavi delo. Potem pa Trboveljska nažene delavstvo, da intervenira za sklenitev pogodbe. Seveda izgubi delavstvo med tem časom zaslužek. Ako ne more Trboveljska dobiti vagonov, zopet ustavi delo. Delavstvo naj zopet intervenira za dostavitev vagonov, pri tem pa ponovno izgubi na zaslužku. Delavstvo je pri teh trgovskih mahinacijah Trboveljske vedno oškodovano. Prav proti tem vedno ponavljajočim se izigravanjem delavstva, moramo najodločnejše protestirati.

Klerikalni režim se trudi, dokazati ljudstvu, da je najboljši in da uvaža v državno gospodarstvo red. S trboveljsko afero je pa zopet dokazano, da živimo po zaslugi klerikalcev še naprej v

Takojšnja razrešitev delovnega razmerja

Obrazložiti imamo še tri točke zakona, po katerih je takojšnja razrešitev delovnega razmerja od strani delodajalcev dopustna.

Točka 7 v § 82 obrtnega reda govori o razžaljenju časti, o nevarnih grožnjah, o telesnem napadu od strani delavca proti podjetniku ali njegovim svojcem ali proti ostalim delavcem. Ta točka omenja kot razlog tudi še dejstvo neprevidnega ravnanja z ognjem.

Pojem razžaljenja časti v zakonu ni definiran. Zato bo pa ta pojem predvsem merodajna judikatura. Ta pa ta pojem razlaga zelo na široko in smatra kot žaljenje časti vsako tako dejanje ali nehanje delavca, katero onemogoča mirno in simpatično sožitje med njim in njegovim delodajalcem. Vsaka kršitev družabnih oblik, ki so v kraju in podjetju običajne, more pomeniti žaljenje časti v smislu tega zakona. V § 76 obrt. reda je tudi rečeno, da je delavec dolžan se napram svojemu delodajalcu obnašati vdano in spoštljivo, zato more vsaka kršitev tega določila v bistvu pomeniti že žaljenje časti. Pojem časti in vdanega ter spoštljivega obnašanja je zelo subjektiven. Ni dvoma, da bo ta točka obrtnega reda morala v novi stilizaciji dobiti povsem drugo besedilo, katero bo onemogočevalo subjektivno presojanje dejanj, ki naj značijo žaljenje časti in katero naj prepreči suženjsko hlapčevsko ponižnost delavca napram svojemu delodajalcu. Danes so se dogajali slučaj, da je bil delavec radi žaljivega dejanja odpuščen, da je bilo dokazano, da je bil delavec k ostrejšim besedam po delodajalcu in njegovi okolici izzvan. Delodajalci so smatrali kot kršitev discipline tudi stereotipni odgovor delavca: »Če znaš te vi bolje, pa vi naredite« ali ako se je delavec na kritične opazke delodajalca nasmehnil.

Samo ob sebi pa je umljivo, da je bil delavec vedno brez odpovedi odpuščen, ako je zagrešil dejanje, ki je v smislu kazenskega zakona pomenilo razžaljenje časti. V tem pogledu pomeni za delavca otežujočo okolnost § 494 kaz. zak. Kakor vidimo, je čast delodajalcev, dobrih in slabih, v vsiljenih zakonih privilegirano zaščitena, dočim čast delavca, ki ni prav nič manj sveta, ne uživa take zaščite.

Obrtna razsodišča v svojih razsodbah ne razlikujejo med žaljenjem časti v delavnici ali tovarni ali med žaljenjem časti izven delovnega pro-

stora. Tudi taka žalitev more imeti za posledico takojšen odpust iz dela.

Poleg besedne žalitve delodajalca pozna zakon tudi dejansko, fizično žalitev, katera pa ni treba, da je takega značaja, kakor ima to v mislih § 411 kaz. zakona, po katerem je za kaznivost potrebna poškodba telesa. V tem slučaju ni potrebno, da je bil delodajalec poškodovan ali da je telesno približanje zapustilo vidne posledice. To ne velja samo za dejanja napram delodajalcu, ampak tudi za dejanja napram sodelavcem. Ni važno, ali je bil sodelavec telesno poškodovan med delom v delavnici ali v tovarni, zadošča tudi kaka druga namembna poškodba med počitkom ali drugod.

Nevarna grožnja more biti povod za takojšen odpust. Tudi tu se je judikatura postavila na stališče, da pojava nevarne grožnje ni presojati po kriterijih kazenskega zakona. Zadošča nevarna grožnja v navadnem dnevnem pomenu besede. Tudi ni potrebno, da je bila grožnja resno mišljena, zadošča, ako je bila sposobna vzbuditi strah, da se bo grožnja uresničila.

Varstva zakona, kakor rečeno, ne uživa samo delodajalec, ampak tudi sodelavci, nadrejeni in podrejeni. Med sodelavce šteje judikatura tudi uradnike. Zakon teh oseb ne štiti samo za čas dela, ampak splošno za ves čas delovanja razmerja tudi v zasebnem življenju.

Neprevidno ravnanje z ognjem in lučjo tvori razlog za takojšen odpust in to tudi brez predhodnega opozorila. Zadošča, ako je bil delavec na predvidno ravnanje z ognjem in lučjo opozorjen bodisi pri sprejemu v delo ustmeno, bodisi da je tako opozorilo obseženo v tovarniškem redu ali je drugače kje v tovarniških prostorih razvidno.

Daljša točka tega paragrafa navedja kot razlog za takojšen odpust gnusne odbijajoče bolezni, nesposobnost opravljati pogojeno delo preko 4 tedne ali ako je delavec delanezmožnost sam zakrivil. Pojem gnusnih ali odbijajočih bolezni je nejasen in širok. Zato je tu posebna samovolja delodajalca mogoča. Tako smatrajo za take bolezni razne spolne bolezni, težke in vidne kožne bolezni, tudi epilepsijo ali padavico itd.

Zakriviljena nesposobnost za delo ni treba, da je trajna, zadošča po mnenju obrtnih sodišč tudi začasna delanezmožnost. Tako je obrtno so-

Pierre Gillard:

Umor carske družine

P. Gillard, francoski profesor carjevitih otrok, jim je prostovoljno sledil v sibirsko pregnanstvo. Njegovi spomini »Car Nikolaj II. in njegova družina«, Dunaj, »Rusj«, 1921., pomenijo glavni vir za popisane dogodke (poleg uradnega poročila preiskovalnega sodnika N. Sokolova »Umor carske družine«, Berlin, »Slovo«, 1925. in angleških spominov R. Wiltona »Zadnji dnevi Romanovih«, 1923.) Po osemmesečnem ujetništvu v Tobolsku so odpeljali boljševiki carja kakih 500 km daleč v Jekaterinburg v hišo trgovca Ipatjeva. Carica z eno hčerko mu je sledila, da se je težko ločila od obolelega prestolonaslednika. Šele mesec pozneje je smel k njim odriniti Gillard s carjevitimi in ostalimi tremi hčerkami. Prinašamo dramatično XXI. poglavje iz zadnje vožnje carske družine.

... 20. majnika ob poldvanajstih smo se vkrcali na isti parnik, ki nas je pred 8 meseci pripeljal v Tobolsk. Ob pol petih smo odrinili. Komisar Rodionov je zaklenil carjeviča z Nagornim (mornar-pestun) v kajuto. Ugovarjali smo:

saj je otrok bolan in mora zdravnik vedno imeti k njemu prost vstop. — 22. jutraj smo prišli v Tjumenj. S parnika so nas takoj peljali močno zastražene k posebnemu vlaku, ki nas je moral potegniti v Jekaterinburg. Hotel sem vstopiti v vagon za carjevitcem, a so naju ločili. Peljali so me v vagon IV. razreda, ki je bil kakor vsi ostali močno zastražen. Prišli smo v Jekaterinburg ponoči. Vlak se je ustavil zunaj, bolj daleč od kolodvora.

Šele jutraj okrog 9. se je postavilo pred našim vlakom v vrsto več izvoščkov in zagledal sem četvorico moških, ki so korakali k vagonu carskih otrok. Nekoliko trenutkov pozneje je odkorakal mimo mojega okna Nagorni v svoji mornarski obleki: v naročju je nesel bolnega naslednika. Sledile so jima s kovčegi in zavitki natovorjene velike kneginje. Hotel sem ven, a straža me je surovo sunila nazaj... Vrnil sem se k oknu. Tatjana Nikolajevna je šla zadnja: nesla je svojega psička in mukoma komaj vlekla težki rjavi kovčeg. Bil je dež in sem videl, kako se pogreza pri vsakem koraku v blato. Nagorni ji je hotel pomagati — neki komisar ga je z močjo pahnul nazaj... Potem so se izvoščki odpeljali s carsko deco v mesto. — Nisem niti slutil, da

nikoli ne bom videl svojih učencev, pri katerih sem preživel toliko časa od 1. 1905. naprej. Prepričan sem bil, da kmalu pridejo tudi pome in da bomo zopet vsi skupaj... A ure so potekale. Vlak so potegnili na kolodvor. Videl sem potem, kako so korakali carjev pobočnik general Tatiščev, dvorna dama grofica Hendrikova in caričina bralka gospa Schneiderjeva. Malo pozneje so peljali mimo lakaja Volkova, kuharja Haritonova, lakaja Truppa in malega 14 letnega kuhinjskega dečka Sednjeva. Volkov je pobegnil potem v noči 22. avgusta v Permi morilecem izpod strele, medtem ko sta bili umorjeni gospe Hendrikova in Schneiderjeva. Sednjevju so rahlji pustili življenje. Vsi ostali, katere sem videl ta dan, pa so bili zaklani. Čakali smo in ugibali, kaj bo. Šele ob 5. popoldne je prišel komisar Rodionov, ki je nas pripeljal iz Tobolska in nam naznanil, da »nas več ne potrebujejo« in »smo prosti«. Prostost! To je pomenilo, da je vse končano. Prevzel nas je globok obup. Nismo vedeli, kaj bi počeli. Še danes ne vem, zakaj so vrgli boljševiki ene izmed spremstva v ječo, medtem ko so ostali drugi na prostem. Rešil sem svoje življenje, a ne vem, po kakšnem naključju... Zvest tovariš mi je bil an-

gleški lektor carskih otrok, mister Sidney Ghibbs. Slučajno ni bil v palači, ko so aretirali v Carskem Selu carico z rodbino. Prosil je potem vlado Krenskega, naj mu dovolijo nadaljevati pouk in je dobil v odgovor... prepoved s podpisih petih ministrov! »Jaz sem Anglež, to mi je bilo naravnost smešno,« je dejal. Sledil nam je potem sam v Sibirijo in je bil z veseljem sprejet v Tobolsku. Car in carica sta takrat spoznala po neskončnih razočaranjih, kako je redka zvestoba v nesreči. Koliko generalov, dvorjanov in visokih dostojanstvenikov je takoj pobegnilo od njiju, da jim ne bo treba deliti njih ušode... Več dni sva hodila k švedskemu in angleškemu konzulu, ki sta se za naju krepko potegnili. Francoski konzul ni bil navzoč v mestu. Čakala sva več kakor mesec dni na dovoljenje v Moskvi in stanovala medtem v našem vagonu IV. razreda... 26. so nama rekli, da morava nazaj v Tobolsk. Dali so nama nalašč eno skupno izkaznico, da bi si s tem o'ajšali nadzorstvo. A vlaki niso več vozili. Čehi so bili blizu. Usoda mi je torej privoščila nadaljnje bivanje v Jekaterinburgu.

Nekoč sva šla z mr. Ghibbsom mimo hiše Ipatjeva, ki se je komaj videla za novim visokim plotom. Zagledala sva

dišče razsodilo, da je »plavi ponedeljek« razlog za takojšen odpust. Isto velja za razne pretepe, ako radi poškodb delavce ne pride na delo. Prihajanje na delo v vinjenem stanju more imeti za posledico takojšen odpust.

V slučaju nezakrivljene delne zmožnosti (bolezen) takojšen odpust ni mogoč, pač pa je po zakonu možna razrešitev na podlagi redne odpovedi. Ako pa delavec boleha delj kakor 4 tedne, je po tem času vsakokrat tudi takojšen odpust mogoč, ne da bi bil delodajalec po zakonu količnik vezan, da po ozdravljenju delavca spet sprejme nazaj v delo. Isto, kar velja glede bolezni, velja tudi za vse druge slučaje nezakrivljene nezmožnosti opravljanja pogojeno delo, kakor je n. pr. vojaška služba. Ako ta traja preko 4 tedne, more biti po tem času delovno razmerje vsakokrat brez odpovedi razrešeno, ne da bi tudi v tem slučaju za delodajalca postojala kaka zakoni-

ta obveznost sprejeti delavca nazaj v delo. Zelo ostri predpisi so to, ki morajo biti v zaščito delavca vsekakor spremenjeni.

Za delavce zelo ostra je tudi zadnja točka § 82, ki navaja kot razlog za takojšen odpust suho dejstvo, da je bil delavec nad 14 dni v zaporu. Zakon ne dela razlike med rednim zaporom kot kaznijo na podlagi kazenske razsodbe, med preiskovalnim zaporom, med krivdo ali nekrivdo. To določilo je očitna krivica.

Razlogi, katere smo tu našli, so prisilnega značaja (ius cogens), kar znači, da jih s pogodbo ni mogoče izločiti. Dalje je važno vedeti, da ti razlogi ne učinkujejo sami po sebi (ipso iure), pač pa šele takrat, ako jih delodajalec dejansko uveljavi in se svojih zakonitih pravic poslužuje. Ako je to opustil, traja delovno razmerje kljub danim razlogom za takojšen odpust še dalje.

Ugovor proti odpovedi

V kolikor pri nas delovnega prava sploh imamo, obvlada isto načelo čistega individualizma. Zlasti velja to za delovne pogodbe. Vemo, da naši pozitivni zakoni delovno razmerje prav skromno ščitijo in prepuščajo celotno zaščito pravzaprav delavcu samemu, kako se ta zna v sklenjeni delovni pogodbi proti raznim nepredvidnim in možnim socialnim in pravnim krivicam zavarovati. Ker pa je posamezni delavec napram gospodarsko močnejšemu delodajalcu slab, je naravno, da si posameznik z delovno pogodbo nikdar ne more svojega delovnega razmerja tako zaščititi kakor bi to bilo potrebno. Zato se borimo za uvedbo kolektivnih delovnih pogodb, s katerimi upamo delovno razmerje posameznika bolj zaščititi, kakor je to pri danih prilikah z individualno pogodbo mogoče.

V kompleksu vprašanj delovnega razmerja igra najvažnejšo vlogo vprašanje razrešitve delovnega razmerja. Težimo za stalnostjo zaposlenja, kakor so to deloma že dosegli drugi sloji naroda. Po veljavnih zakonitih predpisih pa je položaj ta, da je delovno razmerje mogoče takoj razrešiti ali pa z gotovim odpovednim rokom. Proti redni in formalno pravilno izvršeni odpovedi naši veljavni zakoni ne nudijo pravega pravnega leka, četudi bi bila odpoved še tako krivična in trda in bi prizadetega delavca še tako težko prizadela. Nad delavcem vedno visi meč odpovedi in stalno živijo delavci v negotovosti, kedaj se bo svojemu gospodarju ali enemu njegovih ljudi zameril, da ga potem brez pravega vzroka in potrebe postavi na cesto. Tu tiči za delavca največja nevarnost. Izročen je na milost in nemilost svojemu delodajalcu, kateri more delavca vedno in kadarko-

li hoče odpustiti samo, da se drži predpisanega ali pogojenega odpovednega roka. To brezpravno stanje ima skrajno škodljive posledice tako za prizadetega delavca kakor tudi za celoto, za celotni razvoj delovnega prava. Negotovost v zaposlenju potisne delavca in celotno delavsko gibanje v položaj suženjstva; brez pravne zaščite je izključeno, da bi delavec v delovnem razmerju uveljavljal svoje pravice, ker mu more takoj biti odpovedano »radi pomanjkanja dela«, dasi je pravi vzrok odpovedi v tem, ker je delavec napram delodajalcu hotel le uveljaviti svoje pravice. Vsa socialno-politična zakonodaja je brez prave vrednosti, ako nima zadostno sankcij, t. j. jamstev, da se bodo zakoniti predpisi tudi dejansko izvajali.

Ko je svoječasno minister dr. Gosar izdal pravilnik o obratnih zaupnikih, smo predvsem kritizirali dejstvo, da v pravilniku ni zaupnikov zadostno zaščitil. Trdili smo, da morajo biti zaupniki pred samovoljo podjetnika tako zaščiteni, da jim bo izvrševanje njih pravic in dolžnosti mogoče, da ne bodo v stalni nevarnosti, da jih podjetje odpusti, ker so mu morda neprijetni zato, ker se zavzemajo za pravice delavstva. Ustanova obratnih zaupnikov brez take zaščite ni velika vredna. Ako hočemo zato skupnost delavcev v podjetju varovati pred socialnimi in pravnimi krivicami, moramo z vso odločnostjo zahtevati, da obratni zaupniki dobe najpopolnejšo zaščito. V najožji zvezi s to zaščito je tudi zaščita odpovedi posameznemu delavcu, ker zelo pogosto se dogaja, da posamezni delavec dá obratnim zaupnikom povod za intervencijo in tu se more podjetnik mesto nad zaupniki maščevati nad dotičnim delavcem.

jem Romanovim smrtna obsodba ponoči 16. t. m. Carica z otroci pa je odpeljana na varno.» Slednjič, dne 25. julija, je padel tudi Jekaterinburg. Železnica je bila razstreljena. Čim so obnovili promet, sva polhitela z Ghibbom tja.

Takoj po prihodu sem prvič prišel v hišo Ipatjeva. Vse sobe v prvem nadstropju, kjer so bivali jetniki, sem našel v nepopisnem neredu. Videti je bilo, da so tam skrbno zatirali vse sledove po jetnikih. Iz peči smo izgrebli kope pepela z nebrojem napol pogorelih gumbov, lasnic in sl. Našel sem ročaj carične zobne krtačice z njenimi začetnicami. Če so jo odpeljali, ni smela torej vzeti niti najpotrebnejšega s seboj. Kje so bili? Razburjen sem odkorakal v klet, ki je bila kraj njih smrti. Takrat še nisem temu verjel. Kako mračen je bil ta prostor! Samo eno, v višini odraslega človeka postavljeno zamreženo okno je dajalo luč. Tla in zidovje so kazali številne sledove po kroglah in triglatih ruskih vojaških bajonetih. Takoj je bilo razvidno, da so tu na gnusen način umorili več ljudi. A kova? In koliko? Naj je car ubit, sem mislil, carica bi ga itak ne preživela. Naj sta postala oba žrtvi teh zverin, a otroci? Vendar jih niso mogli ubiti!

Prvo, kar moramo v problemu zaščite delovnega razmerja zahtevati je, da pozitivni zakon dá možnost ugovora proti odpovedi, ki bi bila nepotrebna, nezaslužena in samo izraz maščevanja ali izraz nesimpatičnega razpoloženja napram delavcu. Delavec mora biti proti samovolji podjetnika zavarovan.

Ta ugovor si predstavljamo v tej obliki, da ima delavec v gotovem roku možnost, da svojo pritožbo proti odpovedi prednese pred objektivno razsodišče, katero naj presodi, v koliko je bila odpoved objektivno utemeljena in v koliko ne. Ako bi bil sistem obratnih zaupnikov izdelan in pravno izkristaliziran, bi o taki pritožbi v prvi vrsti morali razpravljati zaupniki, kateri mo-

rajo dobiti vpliv na personalno politiko obrata.

Pri nas »socialno« politiko že par let »vodijo« krščansko misleči ministri. Do danes od sebe še niso dali nobene fige. Najskromnejše, kar od njih pričakujemo je, da delovno razmerje v gornjem smislu zakonito zaščitijo. Brez te zaščite celo delo ni nič vredno, kajti vojak brez puške v vojsko ne more. Ako pa gre, bo padel. Tako se godi danes delavcem.

Čimbolj zasidraš svoje življenje v telesu, tem večja je tvoja bojazen. Preinesi zavest o svojem življenju v svojo duševno bitnost in tvoja bojazen bo izginila.
L. N. Tolstoj.

Razrešitev delovnega razmerja od strani delavca

Obravnavali smo slučaje, v katerih ima delodajalec zakonito pravico, da brez odpovednega roka odpove delavcu delo na pogodbo in z njim takoj razreši delovno razmerje. Važno je, da so delavci o teh slučajih do podrobnosti poučeni, da morejo braniti iz delovnega razmerja izvirajoče pravice. Za delavca pa nič manj niso važni slučajji, v katerih ima on pravico, da brez odpovednega roka zapusti službo in tako ukine delovno razmerje.

O teh slučajih govori § 82 a obrtnega reda. To zakonito določilo ima značaj obvezne pravice delavca, kar pomeni, da se delavec v pogodbi, katero je sklenil z delodajalcem, tej pravici ne more odreči. Ako pa se je odrekal, je to brez pravne obveznosti in neveljavno. Kljub temu more delavec v danem primeru delovno razmerje takoj brez odpovedi ukiniti, ne da bi tako postopanje moglo zanj imeti kake neprijetne pravne posledice. Slučaji, kateri za delavca našteva § 82 obrt. reda, so naštetih taksativno in ne demonstrativno, kar pomeni, da je ukinitve delovnega razmerja brez odpovedi mogoča le v slučajih, ki so v zakonu imenoma navedeni in ne morda tudi v kakih drugih, čeprav podobnih slučajih.

Razlogi, katere našteva § 82 a obrtnega reda, so sledeči:

1.) Če delavec ne more brez dokazane škode za svoje zdravje dela nadaljevati.

Ni bistveno, da je delavčevo zdravje že utrpelo škodo. Zahteva samo verjetna možnost, da bi nadaljevanje dela škodovalo zdravju delavca. Predno pa bi se delavec te pravice takojšnje razrešitve delovnega razmerja poslužil, mora delodajalec preje opozoriti na okolnosti, katere bi mogle na zdravje škodljivo vplivati. Ako delodajalec ničesar ne ukrene, da bi to nevarnost odstranil, potem je nastopil slučaj za takojšnjo razrešitev delovnega razmerja. Samoposebi pa je umevno, da normalne, redne možnosti obolenja ali ne-

zgod, ki so v ozki zvezi s samo naraščajočim delom, ne morejo biti povod za takojšnjo razrešitev delovnega razmerja.

2.) Če delodajalec zakrivi dejansko grdo ravnanje z delavcem ali da grobo žali delavca ali člane njegove družine. Ta točka govori samo o delodajalcu. Zato ni jasno, ako ima delavec možnost za takojšnjo razrešitev delovnega razmerja v slučajih, kadar je taka dejanja zagrešil kak član delodajalčeve družine. Obrtna sodišča so se v več slučajih izrekla proti taki razlagi tega zakonitega določila. Brez dvoma pa mora to določilo veljati za dejanja delodajalčevega pooblaščenca. Zopet pa je jasno, da delavca k takojšnji razrešitvi delovnega razmerja ne opravičujejo podobna dejanja od strani ostalih delavcev delodajalca.

Mnogo sporov povzroča razlaga besede »žalitev«. To je zelo širok pojem in bo seveda v konkretnem slučaju stvar sodišča, da presodi ali je dejanje delodajalca smatrati za tako žalitev, ki opravičuje delavca k takojšnji razrešitvi delovnega razmerja ali ne. Tozadevne razsodbe so zelo različne.

K delavčevi družini, katero ima to zakonito določilo v mislih, spadajo predvsem starši, žena, otroci in ožji sorodniki. Zakon sicer govori samo o svojcih, pod čemur bi se moglo misliti le na ožje člane družine, ki žive z delavcem v skupnem gospodinjstvu, vendar pa je v uporabo ostalih in podobnih zakonitih določil ta pojem brez dvoma razširiti tudi na druge ožje sorodnike, ki žive izven skupnega gospodinjstva.

3.) Če delodajalec ali njegovi svojci delavca ali njegove svojce zapeljujejo k nemoralnim ali kaznivim dejanjem.

Sem spada na vsak način dejstvo, ako delodajalec svojega delavca sili k nadurnemu delu, ne da bi bili zato podani zakoniti predpogoji, zlasti, ako delodajalec čezurnega dela noče posebej plačati. Isto velja glede dela ob nedeljah ali na drug dela prosti dan, če

dva izvoščka in veliko rdečih vojakov. Razburjena sva spoznala v prvem vozu lakajja velikih kneginj Sedneja (imel je isto ime kakor mali kuhar) med dvema stražama. Nagorni je korakal k drugemu vozu. Dvignil je glavo in naju zapazil. Nič ni rekel, da bi naju ne izdal. Odpeljali so ju v ječo. Malo pozneje sta bila oba poštenjaka ustreljena. Dala sta duška nevolji, ko sta videla, da trgajo boljševiki zlato verižico, na kateri so visele v vzglavju bolnega carjeviča njegove svetinje. To je bil ves zločin.

Nekoliko dni pozneje sva zvedela, da je najina prošnja odbita. Odpeljala sva se v Tjumenj v vlak, ki je bil poln lačnih ljudi: hiteli so iz gladujoče Rusije v Sibirijo po kruh. V Tjumenji so me takoj aretirali, čim sem šel po naročilu jekaterinburškega sovetja, ki naju je izgnal, po potno dovoljenje za nadaljnjo vožnjo. Na srečo so me zvečer izpustili. Rešila je naju gneča na kolodvoru, kjer je bilo vse polno beguncev iz fronte. Več dni sem živel v nepopisnem strahu, da me najdejo. A 20. julija so zavzeli Kolčakovci Tjumenj in me rešili preteče smrti. Kmalu potem so ponatisnili dnevnik jekaterinburški oglas o tem, da »je izvršena po volji naroda nad nek. carjem Nikola-

Vse v meni se je upiralo tej grozni misli. In vendar je bilo nedvomno, da je padlo več ljudi. Torej...

Iskal sem in iskal, pa sem imel vedno manj upanja. Naposled, po dolgih tednih, sem odšel v Tjumenj, kjer je bilo življenje cenejše. Takrat sem že vedel, da so delali boljševiki več dni bogve kaj v samotnem rudniku »Štiri bratje«, 20 km daleč od mesta, in sicer počenši z usodno nočjo 16. julija. Častniki so tam našli več stvari, ki so bile nedvomno lastnina carske družine. Oblasti so mi obljubile, sporočiti mi kakšne novice.

Koncem januarja l. 1921. sem dobil brzojav od generala Jamina, načelnika francoske misije. Odšel sem iz Tjumenja k njemu v Omsk in tam so me seznanili s preiskovalnim sodnikom N. Sokolovim. Takoj mi je povedal, da nima nobenega upanja. Vendar še vedno nisem mogel doumeti te groze.

— Kaj pa je z otroki? Saj so otroci? — sem mu klical.

— Otroci so delili usodo starišev. Nima več nobenega dvoma.

— Kie pa so potem trupla?

— Iskati moramo na gozdni poljani. Tam dobimo rešitev tej skrivnosti. Vsekakor se tam niso boljševiki mudili

tri dni in tri noči, da bi sežgali samo nekaj kosov obleke.

Žal so te slutnje kmalu potrdili prijati morilci sami. V Permi ujeti Pavel Medvedev, pomočnik komisarja Jurovskega (žida) in poveljnik nekdanje straže, je podrobno povedal, da so bili umorjeni ponoči 16. do 17. julija v kleti hiše Ipatjeva car, carica, petero otrok, doktor Botkin in trije posli. Vendar pa ni hotel ali ni mogel Medvedev povedati, kaj je bilo potem z ostanki umorjenih.

A med tem je preiskava hitro napredovala. Zaslišanih je bilo sto in sto ljudi. Čim se je stalil sneg, se je pričelo obsežno delo na poljani, kjer so našli stvari carske družine. Odmotali so in do dna pregledali vhod v opuščeni rudnik. Presejali so skozi sila pepel in zemljo po vsej poljani in pograbili travo v gozdu naokrog. Ugotovili so sledove treh velikih grmad... To smotreno delo je kmalu doprineslo izredno važna odkritja.

G. Sokolov je bil s celo dušo pri svojem početju. Izkazal je neumorno potrpljenje ter požrtvovalnost. Tekom nekaj mesecev je uposajil vse okoliščine in dogodke, izpopolnil je vse vrzeli. Ustvaril je popolno sliko gnusnega zločina.

delodajalec ni pripravljen zato nuditi posebno odškodnino.

4.) Če delodajalec krši bistvena določila pogodbe ali mu protizakonito pridržuje plačo ali druge prejemke.

O plači in prejemkih bomo podrobno govorili v posebnem poglavju. Tu naj omenjamo le to, da protizakonitega zadrževanja plače ni smatrati za slučaj, ako delodajalec izjavi, da se mora o upravičenosti in utemeljenosti delavčeve zahteve šele prepričati. Seveda, ako bi delodajalec te ugotovitve prekomerno zavlačeval, potem se pa kljub temu, da delodajalec zahteve delavca ni kratkoma odklonil, more smatrati, da delodajalec plačo protizakonito zadržuje.

Kršitev bistvenih določb pogodbe more biti prav zelo različna. Težko je navesti vse slučaje. Zato bo delavec v

vseh slučajah, v katerih misli, da je delodajalec pogodbo v bistvenih točkah kršil, storil prav, ako se preje primeroma na pravem mestu (pri svoji organizaciji) posvetuje, da se izogne vsem škodljivim posledicam morebitne takojšnje razrešitve delovnega razmerja.

5.) Če se delodajalec brani ali ne more dati delavcu zaslužka.

Ta predpis misli predvsem na slučaje, ko delodajalec pride v krizo in nima več naročil, da bi zaposleval delavce in jim s tem dal možnost zaslužka. Samo bojazen delavca, da bo delodajalec v kratkem času prišel v tak položaj, ne daje delavcu pravice za takojšnjo razrešitev delovnega razmerja. Tudi kratka prekinitev dela po razsodbah obrtnih sodišč ne more tvoriti dejanskega stana za takojšnjo odpoved.

Narodno-strokovna zveza

SEZNAM SKIOPTIČNIH SLIK PROSVETNEGA ODESKA DELAVSKE ZBORNICE.

Prosvetni odsek Delavske zbornice si je letos nabavil nekaj novih predavanj in je tako spopolnil število skioptičnih predavanj, katera izposojuje v Delavski zbornici včlanjenim strokovnim in drugim organizacijam. Podružnice dobijo glede izposojevanja okrožnico in jih bodo dobivala samo preko našega tajništva. Ostala društva, ki bi rada imela kako izmed v seznamu navedenih predavanj, naj se vsaj 14 dni preje javijo naravnost Prosvetnemu odseku Delavske zbornice ali vsaj tri tedne preje našemu tajništvu svoje želje. Predavanja so tako razdeljena:

A. Zgodovina.

1. Velika francoska revolucija.
2. Dunajska revolucija 1848. in Slovenci.
3. Stari Rim (Forum Romanum).
4. Stari Rim (Palatin).
5. Odkritje Amerike.

B. Zemljepisje.

6. Amerika in Slovenci.
7. Švica, 4 deli.
8. Kitajska.
9. Japonska.
10. Alpe.
11. Jugoslavija.
12. Severna Amerika.
13. Francija.
14. Skandinavija.
15. Italija.
16. Severna Afrika (Tripolis, Maroko, Tunis, Alžir).
17. Španija.

C. Socijalna politika — delavsko gibanje.

18. Novi Dunaj.
19. Racionalizacija dela in delavstvo.
20. Nova industrijska revolucija.
21. Svetovna organizacija konsumentov (zadružno gibanje).

D. Tehnika.

22. Oceanski parnik.
23. Petrolej.
24. Podmorski čoln.

E. Voja.

25. Strahote svetovne vojne.

F. Zdravstvo.

26. Spolno vprašanje mladine.
27. Telesna kultura in delavski sport.

G. Mladinska predavanja — pravljice.

28. Don Kišot.
29. Snegulčica.
30. Guliverjeva potovanja.
31. Repoštev.
32. Volk in 7 kozic.
33. Popček in Pepček.

Prosvetni odsek ima v delu še nekaj mladinskih predavanj, ki bodo pa tekom predavalne sezone gotova in bomo pozneje enkrat objavili njih naslove.

KNJIŽNICA IN ČITALNICA

Delavske zbornice v Ljubljani poslujeta od ponedeljka 15. t. m. dalje v lastni palači na Miklošičevi cesti, v pritličju, desni vhod. Odprti sta vsak delavnik od 10. do 12. ure dopoldne in od pol 6. do 9. ure zvečer, ob nedeljah in praznikih pa od 9. do 12. ure dopoldne. V knjižnico se lahko vpiše vsakdo, ki se

zadostno legitimira. Čitalnico bodo stalno krasile slike mlajših umetnikov, organiziranih v »Umetniški Matici«. Slike se bodo vedno menjale, tako da bodo lahko obiskovalci knjižnice in čitalnice stalno sledili razvoju naše umetnosti. Knjižnica je preurejena po najmodernejšem sistemu. Tako si je Delavska zbornica ustanovila najmodernejšo čitalnico in knjižnico v Ljubljani.

Vsem podružnicam Narodno strokovne zveze. Tajništvo je te dni razposlalo vsem podružnicam nov organizacijski red, ki je bil sprejet na letošnjem delegatskem zboru. Novi organizacijski red stopi takoj v veljavo in se morajo vse podružnice strogo po njem ravhati. Istočasno je tajništvo poslalo tudi okrožnico, kateri naj odbori posvetijo vso svojo pažnjo. Podružnice se morajo pričeti takoj pripravljati za zimsko delo. Predvsem se je treba pripraviti za predavanja in sestanke. Podružnice naj v smislu okrožnice takoj potrdijo prejem organizacijskega reda in poročajo centrali o seji, na kateri so razpravljali o okrožnici, katero so prejele.

Vsem podružničnim blagajnikom. — Vzlic neštetim urgencam so nekatere podružnice še vedno v zaostanku in se kar nič ne zmenijo, da bi odposlale obračune in centrali pripadajočo članarino. Ponovno in zadnjič opozarjamo vse tovariše blagajnike na ta nedostatek, ki se mora brezpogojno odpraviti. Blagajniki, ki ne morejo sami pobrati pri vseh članih članarine, naj si dobijo pomočnike, katere naj pooblastijo, da poberejo članarino pri svojih najbližjih tovariših. Članarino je brezpogojno redno in točno pobirati, ker nastanejo sicer zastanki, katere člani potem neradi plačujejo. Skrbite torej, da se povsod v določenem času pobere članarina in odračunavajte jo redno centralni blagajni. Velikokrat smo obljubili, da bomo javno žigosali take neredne svoje tovariše, pa smo vedno odlašali. Odslej bomo brez pardaona objavili vsako podružnico, ki ne bo redno poslovala. Pomislite, da ovirate z nerednostjo naše poslovanje. Kdor je še v zamudi za prejšnje mesece, naj takoj poravnava vse dolžno in naj za bodočnost velja, da je bila ta zamuda zadnja. — Centralni blagajnik.

NAŠA PREDAVANJA.

Narodno strokovna zveza bo tudi v letošnji zimi priredila pri vseh njenih podružnicah več predavanj in nudila tako svojemu članstvu prepotrebno izobrazbo. Podružnice morajo takoj poskrbeti, da si najdejo primeren lokal za predavalnico. Ako je le mogoče, naj se predavanja ne vršijo v gostilni. V to svrhu je najeti kako dvorano, bodisi tovarniško, če jo tovarna ima, bodisi sokolsko ali kakega drugega naprednega društva. Predavanja je dobro pripraviti in skrbeti za čim večjo udeležbo. V krajih, kjer so društva včlanjena v Zvezi kulturnih društev, se stopiti s temi društvi v stik in se domeniti za skupna predavanja. Kjer je več delavskih organizacij je ukreniti, da se stvori skupen odsek prosvetni in je prerejati pod okriljem Prosvetnega odseka Delavske zbornice skupna predavanja. Članstvo

je navajati na to, da bo redno in polnoštevilno posečalo predavanja, ki so vzgojnega značaja.

V prihodnjih dneh dobijo vse podružnice NSZ natančen spored vseh predavanj in okrožnico, katero naj odbori na svoji seji, ki jo je sklicati specialno za to vprašanje, obravnavajo in sporočijo potem centrali svoje želje glede predavanj. Eno pa mora veljati za vse podružnice: prirediti je čim več in raznovrstnih predavanj, pri katerih je polagati veliko važnost predavanjem socijalno-političnih vprašanj. Narodno-strokovna zveza razpolaga z prvovrstnimi predavatelji, ki so strokovnjaki in ki bodo z predavanji seznanjali naše članstvo z vsemi važnimi vprašanji, za katera se mora brigati vsak delavec. Izobrazba je najjačje orožje našega delavca in čim več bo naš delavec znal, tem večja bo njegova sila in tem bolj se bo brigal za organizacijo in potome nje za boljšo bodočnost našega proletarijata.

Letošnjo zimo moramo porabiti za to, da nudimo svojemu članstvu kar največ duševne hrane in ga osposobimo za nove boje, ki se nam bližajo. Podružnični odbori naj se že sedaj pripravljajo za to veliko delo, ki ga imamo izvršiti tekom te zime. Vsakdo se mora zavdati, da je le v izobrazbi moč in napredek ter sigurna zmaga delovnega ljudstva.

MEDVODE.

Podružnica Narodno-strokovne zveze v Medvodah je priredila v nedeljo 7. tega meseca svojo vsakoletno vinsko trgatavo v vseh prostorih gostilne g. Možine v Goričanah. Prireditelj je v vsakem pogledu dobro potekla in gre za hvala vsem sodelujočim za lep moralen in gnoten uspeh. Akoravno živimo v težkih časih, si delavec včasih zaželi nekoliko razvedrila in so mu take domače prireditve prav dobrodošle. Upamo, da ta ni bila zadnja. — Podružnica ima v nedeljo 21. t. m. ob 9. uri dopoldne v gostilni g. Možine plenarno odborovo sejo, katere se udeleži tudi član centralne iz Ljubljane. Nato sejo so vabljeni vsi člani in jih prosimo, da se je udeležijo v kar največjem številu.

LITIJA.

Prosvetni odsek Delavske zbornice je poslal litijskemu delavstvu prvovrsten skioptikon, ki bo služil za predavanja delavstvu. Iz članov vseh strokovnih organizacij se je izvolil poseben prosvetni odsek, v katerega so bili izvoljeni: kot predsednik tov. Luka Bizjak, tajnik in blagajnik tov. Anšič, v odbor pa tov. Sluga, Končar, Habič in Bučar. Ta novoizvoljeni odbor bo skrbel, da se bodo vršila redna predavanja, in sicer po možnosti tedenska predavanja. Da bo delo izobraževalnega odseka res uspešno, nam jamči ime našega tovariša Bizjaka, ki se je resno in z vsem srcem oprijel tega važnega posla. Odbor je pridno na delu in bo v kratkem priredil otvoritveno predavanje. Vse naše članstvo v Litiji opozarjamo na predavanja in ga prosimo, da se vseh predavanj udeleži v kar največjem številu in pripelje s seboj tudi družinske člane. Za mladino se bodo prirejala specialna predavanja in tudi nekaj pravilčnih večerov.

TRŽIČ.

Pri nas smo začeli v zadnjem času prav vidno delati, da si ustanovimo prepotrebno podružnico Narodno strokovne zveze. Na zadnjem sestanku smo si izvolili pripravljalni odbor, ki je prevzel nalogo, da bo v kratkem sklical ustanovni občni zbor, na katerega pride tudi delegat centrale, da nas navduši za nadaljnje naše delo. Da dobimo pri nas podružnico je največja zasluga našega neumornega tovariša Razstresena, ki je od vsega početka član NSZ in se trudi pokazati sadove svojega dela. Ne delamo z hrupom in ne z velikim pompom. Počasi, a sigurno delamo in krona dela bo nova podružnica, ki bo lahko uspevala, ker je v Tržiču in njega okolici vse polno našega delavstva, ki komaj čaka, da dobi svojo organizacijo. Kdaj se bo vršil občni zbor, bomo še poročali v prihodnji številki,

že sedaj pa vabimo vse naše delavstvo, da prihiti na občni zbor polnoštevilno in pokaže s tem svoje zanimanje za naš velik in koristen pokret.

SENOVO.

V zadnjem času se nismo pri nas prav nič oglašali in vse izgleda tako, kakor bi spali. Pa ni tako. Na delu smo in se resno pripravljamo za zimsko sezono, ko je v običaju prirejati članske sestanke in predavanja. V tem času imajo tudi naši delavci največ časa in radi pridejo k predavanju ali sestanku, ker dobro vedo, da je to le njim v korist. Odbor bo v prihodnjih dneh napravil načrt predavanj in bomo potem pričeli z delom. V kratkem priredimo sestanek, na katerega povabimo delegata centrale, ki nas že dolgo ni obiskal. Vemo sicer, da se stanje našega delavstva ni veliko spremenilo, vendar pa vse naše članstvo z veseljem pozdravi delegata centrale, ki nam poročajo o aktualnih vprašanjih in nas s svojo besedo navduši za nadaljnje naše delo in boje. Kdaj se bo sestanek vršil, bodo člani obveščeni pisмено in jih že vnaprej prosimo, da se sestanka udeležijo v kar največjem številu. Pomisliti morajo, da smo zelo oddaljeni od centrale in da se nudi malokrat prilika, da slišimo besede naših voditeljev. Skrbeti morajo zato, da vsaj takrat pridejo, kadar je kdo med nami in pokažejo s tem svoje zanimanje za naš lep pokret.

MARIBOR.

Mariborska podružnica je imela pretečen mesec svoj članski sestanek, ki je sicer lepo potekel, vendar udeležba ni bila takšna kot bi morala biti. Članstvo mora pokazati disciplino in se udeležiti vsakega sestanka polnoštevilno. Podružnični odbor pripravlja program jesensko-zimskega dela. Ta program bo raznovrsten in bo odbor prirejal za članstvo predavanja, sestanke in družabne večere. V odboru so agilni mladi ljudje, ki se trudijo nuditi svojemu članstvu kar največ. Naloga članstva je tedaj, da agilni odbor podpirajo z vso vnamo in pokažejo, da se zavedajo velikega dela posameznikov. Ko bo sklican prihodnji sestanek ali predavanja, naj članstvo pride v velikem številu in naj pripelje s seboj tudi rodbinske člane in prijatelje. V Mariboru je vse polno naših starih veteranov, članov bivše NDO v Trstu. Vse te pozivljamo v naš krog, ker so izkušeni borci in nam bodo lahko služili za vzor. Naše vrste se morajo v Mariboru znatno pomnožiti, ker je tukaj največ narodno zavednega delavstva. Glasom novega organizacijskega reda bomo morali za mariborsko oblast ustanoviti okrožno organizacijo. Do takrat mora naša organizacija biti močna in čvrsta, ker bo v Mariboru sedež okrožne organizacije. Zato moramo vsi takoj na delo, ker sedaj je nastopil čas dela.

LJUBLJANA.

Podružnica Narodno strokovne zveze v Ljubljani se prav lepo razvija in je v zadnjem času na članstvu narasla. Nje odbor je v zadnjem času pridno na delu in razmišlja o programu dela za zimsko sezono. Odbor bo imel v ponedeljek, dne 22. t. m. ob 6. uri zvečer v tajništvu važno sejo in vabimo tem potom vse odbornike, da se je sigurno in točno udeležijo. Seje se udeleži tudi delegat centrale, ki bo dal navodila za naše zimsko delo. Prosim tedaj vse odbornike, da smatrajo ta poziv za nujno važen in se seje sigurno udeležijo. Druhih vabil ne bom razpošiljal. — Predsednik.

PRESELITEV NARODNO STROKOVNE ZVEZE.

Ponovno opozarjamo, da smo se z 1. oktobrom preselili v nove društvene prostore, v palačo Delavske zbornice. Vhod je s stranske ulice nasproti Okrožnega urada, drugi vhod. Tajništvo ima v pritličju na desno tri prav lepe sobe, kjer so lokali tajništva, predsedstva in privatnih nameščenecv. Vsi dopisi naj se pošiljajo odslej na naslov: NSZ, Ljubljana, palača Delavske zbornice, Čopova ulica. Uradne ure za stranke, ki imajo opravka v tajništvu, so od 9—12 in od 15—18 ure.